

I forslaget til konsekvensutredningsprogram pekes det på en rekke punkter, og det er mye som er dekket. Under vil vi gi noen generelle betraktninger, supplere på noen utredningspunkter, og trekke fram noen punkter som savnes.

Generelt

Etter en sjekk av konsesjonsdatabasen hos NVE som viser et 70-talls ferdig behandlede konsesjonssaker for vannkraft tilbake til 1951, er det klart at:

Viul Kraft AS har et prosjekt som er helt i særklasse. Det har knapt skjedd tidligere i Norge at noen i det hele tenker på å bygge et nytt kraftverk av en størrelse som er konsesjonspliktig, i en del av landet som er så tett befolket, som ligger så nær hovedstaden, og som kan få så store konsekvenser for så mange.

Ett eksempel er at drikkevannsforsyningen til kommunene Hole, Asker, Bærum og Oslo, i alt omkring 1 million innbyggere, kan bli påvirket. Et annet at Statens vegvesen er bekymret for Randselva bru (fra 2022), samt FRE16 og Ringeriksbanen ved Kroksund/Sundvollen kan bli berørt. Et tredje eksempel er at internasjonale vernekonvensjoner for fugleliv (Ramsar) kan bli satt til side, et fjerde at naturreservatet Nordre Tyrifjorden og Storelva (vernet i 2020) ikke har betydning, og et femte eksempel at Tyrifjorden/Randelvas storørretstamme av nasjonal betydning blir ytterligere truet. Et sjette eksempel er at regionsenteret Hønefoss («Elvebyen») blir omgitt av sump i stedet for vann, med de konsekvenser det får for livskvalitet, stedsattraktivitet og framtidig vekst.

Daværende statsminister Jens Stoltenberg sa i 2001 at tiden for nye store vannkraftutbygginger i Norge er over. Teknologirådet trekker nå fram lokal produksjon av kraft som en sterk trend. «Forbrukerne tar kraften i egne hender: Den europeiske energikrisen har gitt høye og uforutsigbare strømpriser. Solkraft og batterier kan bidra til lokal produksjon og lagring – og smartere forbruk», heter det.

Videre at: «Energikommisjonen mener det må vurderes å innføre krav om andel egenproduksjon av energi i nye bygg. EU-kommisjonen har allerede planer om krav til installering av solceller på alle eksisterende bygg over 250 kvm i offentlig sektor og næringsliv innen 2027 og alle nye boligbygg fra 2029. Dersom Norge skal bidra til å nå et slikt mål, kreves det snarlig innsats og endringer i regelverket».

(Teknotrender for Stortinget,

<https://media.wpd.digital/teknologiradet/uploads/2023/02/Teknotrender-for-Stortinget-2023.pdf>)

Etter å ha lest meldingen om Randselva kraftverk fra Viul Kraft AS, må man spørre seg:

- Er det smart av tiltakshaver å legge mer arbeid i dette prosjektet?
- Hvordan svarer tiltaket på morgendagens energiløsninger?
- Hva betyr en netto merproduksjon av kraft på 120 GWh/år, satt opp mot de samfunnsmessige konsekvensene som dette tiltaket har?

Kunnskapsgrunnlag

Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget som meldingen og brosjyren bygger på, må vi kunne forvente at grunnlaget er oppdatert og at det ikke spres villedende informasjon. Videre må det være samsvar mellom hva som står i meldingen og hva som opplyses i andre sammenhenger, som folkemøter. Her er et par eksempler på det motsatte:

I folkemøtet i Hønefoss 7.2.2023 ble det opplyst at det planlegges en 100 meter bred og to meter dyp kanal ved Kroksund. Dette er ikke gjenfinnbart i meldingstekst.

B

Det finnes nyere rapporter om Steinsfjordens status, enn de som Viul Kraft AS legger til grunn i sin melding og brosjyremateriell. Nettopp dette ble det også pekt på fra Lars Olsen i folkemøtet i Hønefoss 7.2.2023.

I referanseliste til meldingen er det oppgitt NIVA-notater fra 2019 og 2016 som kilder, til tross for at det finnes nyere og oppdaterte rapporter fra NIVA. Ifølge NIVA-notatet *Overvåking av Steinsfjorden 2020* er totalvurderingen at «Steinsfjorden er i god økologisk tilstand iht. vannforskriften, og miljømålet er oppnådd. De vannkjemiske parameterne totalfosfor og totalnitrogen viser tilstandsklasse svært god.» Det er bra! Men god og svært god passer ikke med den skremsepropaganda som tiltakshaver Viul Kraft forsøker å skape. I tekst og utvalgte foto i melding og brosjyre kommuniserer Viul Kraft i stedet at Steinsfjorden er truet, og selger inn Randselva Kraftverk som redningen.

Kommuneøkonomi

Et nytt kraftverk bygges ikke for å redde verken fugl, fisk eller fjord. Et nytt kraftverk handler om kommersielle interesser.

Kommunene Ringerike, Hole og Jevnaker er også eiere av de lokale kraftselskapene som eier Viul Kraft 50/50. Det kan bli et spørsmål om innbyggerne kan ha tillit til at folkevalgte klarer å betrakte de samfunnsmessige konsekvenser av konsesjonssaken isolert fra det store økonomiske utbyttet som kommunene hvert år mottar. For Ringerikes del utgjør kraftutbytte i størrelsesorden 22 millioner kroner (2021-tall) og har de siste årene ligget stabilt i det omfanget.

Høringsinstanser

Et spørsmål blir også hvilke kommuner som er å regne som berørte. Asker, Bærum og Oslo er ikke blant høringsinstansene pr nå, men burde kanskje ha vært det. Det samme kan gjelde Lier og kommuner nedover Drammensvassdraget.

Ringerikes Sportsfiskere står ikke på høringslisten.

Til pkt 12, Forslag til utredningsprogram:

12.1 Alternativer.

Her savnes bærekraftsperspektivet. Opprusting og utvikling av eksisterende kraftverk i Randselva er ikke på noen måte belyst i meldingen. Ut fra utredningsprogrammet ser det heller ikke ut til at dette er planlagt belyst.

En konsekvensutredning bør utrede et alternativ som viser potensialet for økt kraftproduksjon ved opprusting og utvikling av eksisterende kraftverk.

Dessuten bør det utredes levetid, vedlikeholdsbehov og eventuell sanering av de eksisterende kraftverkene. De er tenkt drevet iflg. meldingen, men uten at det er utredet for hvor lang tid.

12.3 Hydrologi

Savner innfallsvinkel om klimaendringer, når det gjelder prognoser for vannføring.

Definisjon av sommer og vinter: Inkonsistent begrepsbruk. Her er vintertid definert til 30.4, mens andre steder i meldingen, som side 11, er den satt til midten av mai. Hva er korrekt?

12.3.6 Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Savner innfallsvinkel for hvordan klimaendringer og økt vanntemperatur påvirker fiskens liv, og da spesielt storørrestammens livsbetingelser ved høy temperatur, som konsekvens av minstevannsføring i Randselva.

12.7 Landskap

«Utredningen vil beskrive landskapet i områdene som blir påvirket av tiltaket, både på overordnet og mer detaljert nivå». Hvilket omfang dette får og hva som regnes som påvirket, kan være et definisjonsspørsmål. Vil oppfordre til å visualisere endring av landskapet langs Randselva og Storelva, og hvordan det vil påvirke estetikk og utsyn for de som bor og oppholder seg der, for eksempel for de mange som liker å gå turen «Elvelangs» i Hønefoss.

12.11.2 Ferskvannsressurser

Det pekes på næringsvirksomhet. Private grunneiere kan ha bruk/behov for vann til sin eiendom, også om det ikke dreier seg om næring.

12.12 Friluftsliv, by og bygdeliv

«Det skal **kort** redegjøres for naturkvaliteter, kulturkvaliteter, landskapskvaliteter, visuelle kvaliteter og annet som kan tenkes å ha betydning for naturoplevelsen i området...»

Kommentar: Verdier knyttet til friluftsliv, fysisk aktivitet og folkehelse lar seg ikke belyse *kort*.

For å belyse verdien av slike opplevelser kan tiltakshaver for eksempel ta i bruk kvalitative metoder, som å intervju utvalgte innbyggere eller grupper av innbyggere om deres opplevelser knyttet til natur, kultur, landskap etc.

Krav om medvirkning etter plan- og bygningsloven understreker særlig målgruppen barn og unge, og hvor viktig det er at barn og unge blir tidlig involvert. Krav til medvirkning og deltaking er også et krav barn og unge har etter FNs konvensjon for barns rettigheter.

I forbindelse med meldingens pkt 10.11 om friluftsliv nevnes det noen mye brukte friluftsområder i Ringeriksregionen, og det pekes på kommunenes kartlegginger.

Steinsfjorden, Tyrifjorden, Randselva og Storelva er mye brukt av befolkning i hele det sentrale Østlandsområdet. Det finnes mange interessenter som ikke er innbyggere i kommunene Jevnaker, Hole og Ringerike. For eksempel er Randselva mye brukt av Oslo Elvesportklubb.

Til konsekvensutredningen er det et spørsmål om kommunenes eksisterende kartlegginger er tilstrekkelige for å belyse verdien av friluftsliv, fiske og rekreasjon i elvene og fjordene på Ringerike, eller om et oppdatert og bredere datagrunnlag bør innhentes fra kommunene Oslo, Asker og Bærum og deres innbyggere, fra hytteeiere, fra turister.

12.13 Samfunn

Befolkningsutvikling og boligbygging

«Tiltaket har trolig lite eller ingen effekter på befolkningsutvikling og boligbygging, men tiltaket beskrives **kort**.... osv»

Stedsattraktivitet, framtidig befolkningsutvikling, potensiale for tilflytting bør belyses, og ikke nødvendigvis så «kort»? Punktet bør sees opp mot forventet vekst i sammenheng med Ringeriksbanen, der Ringeriksregionen er pekt på som det mest spennende vekstområdet på Østlandet av NHO, og som skal avlaste boligmarkedet i Oslo.

Reiseliv

Ringeriksregionen har pr i dag attraksjoner i nasjonal og internasjonal klasse, som for eksempel Hadeland Glassverk og «The Twist»/Kistefos-Museet. Begge institusjonene relaterer seg til vann, har historie og opprinnelse knyttet til vann, og har muligheter for videre utvikling og opplevelser knyttet til vann.

Svært sentralt i denne sammenhengen blir å se på framtidige utviklingsmuligheter som et nytt kraftverk vil sette en stopper for, og det ser ut til at konsekvensutredningen skal omfatte dette.

12.16 Opplegg for informasjon og medvirkning

«...de berørte parter...» som nevnes her, hvem er det? Vi bor til Randselva og er grunneier. Vi fikk ingen informasjon om meldingen fra Viul Kraft AS eller om folkemøte i Hønefoss 7.2.23. Det var helt tilfeldig at vi fikk vite om dette folkemøtet. Informasjon til grunneiere er også et punkt som ble etterspurt i plenum på folkemøtet.

Ved kontakt med NVE v/saksbehandler og Glitre Energi v/prosjektleder er opplevelsen at de svarer ulikt på spørsmål om grunneiers rolle.

Videre om allmennhetens interesser:

Det sies noe om «bred medvirkning», men hva gjøres i praksis for å legge til rette for at dette skal skje? Opplegg for informasjon og medvirkning er pr nå nede på et minimum, kun det lovpålagte, og det er grunn til å etterlyse større oppmerksomhet på dette punktet.

Planen er iflg. NVE og tiltakshaver å benytte kanaler som papiravis og folkemøter, samt NVEs nettsider, og å oppfordre kommunene til å dele på hjemmesidene.

Konsekvensutredningen bør ta for seg hvordan prosjektet faktisk kan få til bred medvirkning, og med særlig oppmerksomhet på barn og unge. Det finnes gode verktøy, som Barnetråkk.

Krav om medvirkning etter plan- og bygningsloven understreker særlig målgruppen barn og unge, og hvor viktig det er at barn og unge blir tidlig involvert. Krav til medvirkning og deltaking er også et krav barn og unge har etter FNs konvensjon for barns rettigheter.

Framdrift og søknad

Etter framdriftsplanen til Viul Kraft er konsekvensutredning og søknadsprosess planlagt å gå mer eller mindre parallelt, med kun et kvartals forskyvning i tid. Dette kan bli krevende med tanke på oppfølging av funn i utredningene og kobling til å skape gode medvirkningsprosesser, dersom tiltakshaver tar dette alvorlig.

Det er en fare for at innbyggere vil oppfatte medvirkningsprosess som en skinnprosess, dersom søknad uansett kjøres i hurtig tempo.

Undervisningsformål

Konsekvensutredningen bør ta for seg hvilke konsekvenser tiltaket får for undervisningsformål, det være seg innenfor naturfag, friluftsliv, lokal historie mv. Kan ikke se at dette er nevnt. Skoleelever i Hønefoss bruker for eksempel Hovsenga mye.